

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS2111 1 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Emnekode	JUS2111
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	16.12.2022 08:00
Sluttid	16.12.2022 14:00
Sensurfrist	04.01.2023 22:59
PDF opprettet	06.01.2023 11:36

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
	JUS2111 Informasjonsdokument	Informasjon eller ressurser

Seksjon 2

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
----------------	---------------	--------------------

1	Svarfelt	Langsvar
---	----------	----------

JUS2111 - Eksamensoppgave

Line Vold og Fatima Ås var gamle skolevenninner. Ved stortingsvalget høsten 2021 ble begge valgt inn på Stortinget, men for hvert sitt parti. Fatima representerte Frihetspartiet, mens Line representerte Liberalistene. Ved regjeringdannelsen gikk Liberalistene inn i en koalisjonsregjering med to andre partier, og Line Vold ble utnevnt til justisminister i den nye regjeringen. Frihetspartiet gikk ikke inn i regjering. Fatima ble derfor sittende i opposisjon på Stortinget.

Vinteren 2022 ble Stortinget utsatt for et alvorlig hackerangrep, og de neste ukene avdekket politiets etterforskning at sensitive data var hentet ut av hackerne. Dette omfattet blant annet e-postene til enkelte stortingsrepresentanter og møteagendaene for de hemmelige møtene i Den utvidede utenriks- og forsvarskomite (DUUFK). Den 23. mars gikk politiet ut med informasjon om at etterforskningssporene pekte i retning av at hackerangrepet kom fra den lille stillehavsstaten Bajiti, men at metodene som var benyttet, tydet på at Bajiti hadde fått hjelp av en stormakt. Staten Bajiti benektet imidlertid enhver befatning med angrepet, men kunne ikke utelukke at en stormakt hadde brukt hemmelige agenter som midlertidig opererte fra landet i den hensikt å skjule sporene sine og legge skylden på Bajiti.

Fatima, som var blitt parlamentarisk leder for Frihetspartiet, og dermed også medlem av DUUFK, var med på å utforme spørsmål til justisminister Line Vold om hva regjeringen foretok seg for å sikre landet og sentrale samfunnsfunksjoner mot hybride angrep fra fremmede stater. Line Vold møtte i Stortingets spørretime 30. mars sammen med statsministeren og ga en redegjørelse for regjeringens håndtering av «hacker-saken». Statsministeren sa at regjeringen fulgte situasjonen nøye, og at saken var under politietterforskning. Justisminister Line Vold presiserte videre at «vi har innkalt Bajitis ambassadør til Norge på teppet og har gjort det klart overfor ham at Norge ser med alvor på Bajitis rolle og at vi fordømmer disse handlingene».

I etterkant av regjeringens redegjørelse kontaktet norske medier Bajitis ambassadør, den kjente Duke Vernissage, også kalt «Hertugen», som nektet for at Bajiti hadde hatt noe som helst å gjøre med hacker-angrepene. Duke Vernissage var en britisk mangemillionær med hertugtittel og som få år tidligere hadde kjøpt et bajitisk statsborgerskap i tillegg til sitt britiske. Britisk tabloidpresse hadde flere ganger omtalt

Hertugen som en partyløve og damemagnet. Nå fungerte han som ambassadør for Bajiti med tilhold i en praktvilla i Parkveien i Oslo, der det gikk rykter om elleville fester. For studentene i Oslo sentrum var han også en velkjent skikkelse, siden han av og til kom ridende gjennom Slottsparken og parkerte sin hest i Universitetshagen for å handle på Paleet. Bajitis kobling til «hacker-saken» gjorde nå at norske medier fråtset i gamle britiske tabloidhistorier om Hertugen, hans personlige liv og mange damehistorier.

I begynnelsen av mai slapp nettavisen Dagens NettNyheter (DNN) en nyhetsbombe under overskriften «Hertugen og justisministeren i et romantisk forhold?». I en thrillerlignende historiefortelling dag for dag kunne DNN først avsløre et kornete bilde tatt med telelinse fra hagen og inn i villaen i Parkveien som viste Hertugen omfavne en kvinne som kanskje kunne være Line Vold. Neste dag publiserte DNN et intervju med begge, der de hver for seg benektet at kvinnen på bildet var Line. Et par dager etter det igjen skrev DNN at opplysningene som Line hadde gitt i Stortinget 30. mars, måtte være feil. Innsyn som DNN hadde fått i kalenderføringer hos Utenriksdepartementet og Justisdepartementet, viste nemlig at Bajitis ambassadør

Duke Vernissage først var blitt «innkalt på teppet» den 1. april, altså to dager etter regjeringens redegjørelse i Stortinget.

På bakgrunn av avisoppslagene ble justisminister Line Vold bedt om en forklaring i Stortingets spørretime 11. mai på når ambassadøren hadde vært innkalt, og hva som var blitt kommunisert. Hun svarte da at hun ikke husket den eksakte datoen, men «det kan ha vært 1. april eller tidligere». På et direkte oppfølgingsspørsmål fra stortingsrepresentant Tastad om «hun hadde, eller hadde hatt, et romantisk forhold til ambassadør Duke Vernissage», svarte hun at «jeg har aldri hatt et forhold til den hertugen, og uansett er det en privatsak som jeg ikke trenger å svare på, så jeg anmoder stortingspresidenten om å klubbe ned det krenkende spørsmålet fra representant Tastad». Stortingspresidenten brukte deretter klubben og ga beskjed til Tastad om at spørsmål om statsrådenes privatliv ikke hørte hjemme i stortingssalen.

Tre dager etter slapp nettavisen DNN nok en nyhetsbombe. Denne gangen slo avisen stort opp en e-post de hadde fått tak i, fra justisminister Line Vold til hennes gamle skolevenninne Fatima Ås. E-posten var sendt fra Lines private hotmail-konto til Fatimas e-post-adresse på Stortinget, datert 5. mars 2022. I denne e-posten skrev Line at hun gjerne ville treffe Fatima over en kopp kaffe for en «venninneprat». Hun skrev videre at «endelig har jeg truffet mannen i mitt liv, selveste Duke Vernissage, og vi er veldig hemmelig forelsket». DNN nektet å oppgi kilden til lekkasjen.

Etter å ha lest e-post-nyheten i DNN over sin «afternoon tea», kastet Hertugen seg på hesten og red sporenstreks til Grønland politistasjon. Der anmeldte han nettavisen DNN for krenkelse av privatlivets fred etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Lovhjemmel forelå i straffeloven § 267. Han viste til at flere av oppslagene innebar en krenkelse av hans rett til privatliv, både hver for seg og i hvert fall når man leste alle oppslagene om ham i sammenheng. Særlig viste han til at bildet av kvinnen i villaen i Parkveien var tatt gjennom vinduet og inn i hans private hjem og ambassadørbolig på en «paparazzi-aktig» måte. Hva gjaldt publiseringen av e-posten viste han til at selv om Fatima og Line var offentlige personer i Norge, var ikke han en offentlig person som DNN kunne skrive om. Han fremhevet også at han måtte ha et sterkere vern om privatlivets fred enn andre fordi han var ambassadør, og det selv om han skulle bli ansett for å være en offentlig person. DNN svarte at publiseringene lå innenfor deres ytringsfrihet, jf. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Avisen hevdet at saken på generelt grunnlag hadde stor offentlig interesse og berørte sider ved rikets sikkerhet. Den offentlige interessen saken hadde tilsa derfor at privatlivets fred måtte vike i dette tilfellet. Avisen mente også at Hertugen var en offentlig person fordi han var kjent for å ri hest i gatene i Oslo, og fordi britisk tabloidpresse hadde skrevet om hans øvrige privatliv tidligere.

Hertugen anmeldte også den norske stat for overtredelse av Vienna Convention on Diplomatic Relations artikkelene 22 (2), 29 siste setning og 30. På Baijiti ble den norske ambassadøren samtidig innkalt på teppet. Der ble det vist til at Norge hadde begått folkerettsbrudd ved ikke å forhindre publisering av informasjon om privatlivet til ambassadør Duke Vernissage og heller ikke forhindre at det ble tatt og publisert paparazzi-bilder gjennom vinduet i villaen i Parkveien. Utenriksdepartementet hevdet – på vegne av den norske stat – at de ikke var kjent med publiseringen til DNN før den fant sted, og at de uansett ikke hadde kunnet stanse publiseringen dersom de hadde fått kjennskap til dette på forhånd, jf. Grunnloven § 100 fjerde ledd. Utenriksdepartementet viste videre til at spørsmålet om Hertugens privatliv var krenket, utelukkende måtte være en tvist mellom ham og DNN.

I Stortinget 7. juni ble det votert over riksrettstiltale mot justisminister Line Vold. Tiltalen mot Line Vold gjaldt overtredelse av Grunnloven § 82, og den oppnådde akkurat simpelt flertall i Stortinget, med bare én stemmes overvekt. Lines venninne Fatima var blant dem som stemte for riksrettstiltalen, og det var sikkert at dersom

hun hadde stemt annerledes, ville det ikke blitt flertall for tiltalen mot Line. Line hevdet derfor at heller ikke riksrettstiltalen var gyldig, fordi Fatima selv var så involvert i saken på flere måter at hun måtte anses som inhabil, og derfor uten gyldig stemmerett under Stortingets behandling av riksrettstiltalen. Line fremhevet også at riksrettstiltalen ville være å regne som en seier for den fremmede staten som hadde hacket e-postkontoen.

Videre hevdet Line at anklagene om brudd på Grunnloven § 82 var absurde, og at hun aldri hadde sagt noe feil i Stortinget. Hun viste blant annet til at hun bare hadde uttalt seg litt upresist om tidspunktet for når hun hadde tatt opp hacker-saken med Hertugen, men at tidspunktet var uten betydning, siden hun uansett hadde snakket med ham. Og hva gjaldt hennes romantiske forhold til Hertugen, så hevdet hun at dette var et privat anliggende som hun ikke hadde plikt til å svare på i Stortinget, og at hennes uttalelser i Stortinget 11. mai derfor falt utenfor det som reguleres av Grunnloven § 82.

Drøft og avgjør de rettslige spørsmål oppgaven reiser. Spørsmålet om Hertugen kan ri på hest i Oslos gater og parkere hesten i Universitetshagen, skal ikke behandles. Eventuelle spørsmål knyttet til pressens kildevern, skal heller ikke behandles.

¹ Svarfelt

Skriv ditt svar her

1. Tvist 1 - Hertugen og DNN

Den første tvisten står mellom Hertugen og nettavisen DNN.

Hertugen har anmeldt DNN for krenkeles av privatlivets fred etter Grunnloven § 102 og EMK art.8, jf. strl. § 267. DNN anfører på sin side publiseringene lå innenfor deres ytringsfrihet, jf. Grunnloven § 100 og EMK art. 10.

Det overordnede spørsmålet er om Hertugen sitt privatliv har blitt krenket.

I Grunnloven § 102 heter det at "Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon." Bestemmelsen bygger på bl.a FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) og Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8. I Rt. 2015 s. 93 uttalte Høyesterett at Grl. § 102 skulle tolkes i lys av de folkerettslige forbildene, der EMDs praksis før mai 2014 vil være særlig relevant, jf. avs. 57.

Uttrykket "privatliv" er ikke gitt en uttømmende definisjon, men EMD har uttalt at privatliv er et vidt begrep som omfatter «the sphere of personal autonomy in which everyone can freely pursue the development and fulfilment of his or her personality and to establish and develop relationships with other persons and the outside world», jf. *Jehova's Witnesses of Moscov and others v. Russia*. Begrepet "hjem" skal ifølge HR-2022-718-A også inkludere fritidseiendommer og bruken av dem. Begrepet synes med dette å favne vidt.

I vår sak har DNN tatt en rekke bilder av Hertugen som ble tatt fra hagen og inn til villaen i Parkveien. Det må med dette være ganske klart vi er innenfor virkeområdet for art. 8 i konvensjonen.

DNN anfører på sin side publiseringene lå innenfor deres ytringsfrihet, jf. Grunnloven § 100 og EMK art. 10. I juridisk teori er det gitt uttrykk for at Grl. § 100 eller EMK art. 10 gir et tilsvarende vern. I slike saker vil Høyesterett ofte ta utgangspunkt i EMK art. 10, fordi det foreligger mer praksis fra EMD å kunne ta utgangspunkt i.

Det følger av EMK art. 10 at "Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlige myndighet og uten hensyn til grenser." Pressens rett til å ytre seg faller klart inn under virkeområdet til EMK art. 10.

Saken vi står overfor omhandler dermed to rettigheter som tilsynelatende står i motstrid til hverandre. I *Lillo-Stenberg og Sæter v. Norway* (2014) uttalte EMD at utgangspunktet er at art. 8 og 10 er to rettigheter som veier likt. Når domstolen tok vurderte hvorvidt et inngrep i ytringsfriheten var "necessary" for å verne "andres omdømme og rettigheter", konstaterte domstolen at det rettslige vurderingsteamet er å forsøke å finne en "fair balance" mellom retten til privatliv på den ene side, og retten til ytringsfrihet på den annen side.

Problemstillingen er om DNN sine publiseringer av Hertugen er en "fair balance" mellom

pressens rett til å ytre seg, og retten til privatliv, jf. EMK art. 8 og 10, jf. Lillo-Stenberg.

I *Lillo-Stenberg og Sæter v. Norway* (2014) konstaterte domstolen at «necessary» i et demokratisk samfunn impliserer et krav til et pressende samfunnsbehov («a pressing social need»), om det var «proportionate to the legitimate aim pursued» og om statens argumenter for å rettferdiggjøre inngrepet var «relevant and sufficient», jf. avs. 31. Domstolen la også til grunn at statene har en viss skjønnsmargin («margin of appreciation»), som følge av at myndighetene kjenner de lokale behovene best.

Det følger av langvarig og samstemt EMD praksis at proposjonalitetsvurderingen beror på en konkret helhetsvurdering. Noen av de relevante avveiningskriteriene er om det er tale om et bidrag til en debatt av generell interesse, hvor godt kjent den involverte personen er og hva som er reportasjens tema, den involverte personens tidligere opptreden, måten informasjonen ble innhentet på og informasjonens sannferdighet/under hvilke forhold fotografiene ble tatt, samt innhold, form og konsekvenser av publikasjonen, jf. *Axel Springer AG v. Germany*.

I vår sak anfører Hertugen at flere av oppslagene innebar en krenkelse av hans rett til privatliv, både hver for seg og i hvert fall når man leste alle oppslagene om ham i sammenheng. Han viste særlig til at bilde av kvinnen i villaen i Parkveien var tatt gjennom vinduet og inn i hans privathjem på en "paparazzi-aktig måte".

Foreliggende faktum har noen likhetstrekk til faktum i *Lillo-Stenberg* saken. I *Lillo-Stenberg* hadde Se og Hør publisert bilder av et norsk kjendispar som giftet seg på en holme. Se og Hør hadde rigget seg til i en båt 250 m fra holmen, med en linse som var stor nok til å ta bilder av paret. EMD konstaterte imidlertid ikke at det forelå en krenkelse av art. 8.

Et av momentene som domstolen la vekt på, var at tidligere samarbeid med pressen ikke er synonymt med at man i etterkant må tale alle former for publikasjoner. I vår sak anfører DNN at Hertugen var en offentlig person fordi han var kjent for å ri hest i gatene i Oslo, og fordi britisk tabloidpresse hadde skrevet om hans øvrige privatliv tidligere. Slik faktum her ligger an, fremstår Hertugen som en offentlig person. Han er en mangemillionær med en hertugtittel som har kjøpt seg statsborgerskap i en liten stillehavsstat.

Men, selv om Hertugen er å anse som offentlig person, som innehar et politisk verv, er ikke dette tilstrekkelig for at aviser og andre publikasjoner har en ubetinget rett til å gripe inn i hans privatliv. Dette kan underbygges ved å vise hen til *Von-Hannover v. Germany* (2012). Klageren i saken var prinsesse Caroline av Monaco, som hevdet at tyske domstolers avgjørelser frarøvet henne retten til privatliv da det ble tillatt å publisere paparazzi-bilder som var tatt av henne uten at hun visste om det. I saken konstaterte EMD krenkelse av retten til privatliv etter art. 8.

Hertugen kan på et enkelte punkter sammenlignes med prinsesse Caroline. Begge har er privatpersoner, men som opptre som aktører i den politiske arenaen. Hensynene bak EMK art. 10 er på mange måter å holde personene med makt ansvarlige. Han vil neppe ha noe sterke vern enn andre fordi han er ambassadør, tvert i mot vil Hertugen være av mer offentlig interesse enn en alminnelig privatperson.

Dette må ses i lys av avisens anførsel, som knytter seg til den offentlige interessen av publikasjonene som berøre sider av rikets sikkerhet. Det følger av faktum at Stortinget ble utsatt for alvorlig hackerangrep, og at etterretningsinformasjon tydet på at angrepet kom fra den lille staten Bajiti. Saken må sies å være av stor offentlig interesse, og ettersom Hertugen er en relevant aktør som landets representant i Norge, kan dette tale for at ytringsfriheten bør veie tyngst i dette konkrete tilfellet.

I Rt. 2007 s. 687 (Big Brother), foretok Høyesterett en konkret vurdering mellom ytringsfriheten på den ene siden, og retten til privatliv på den andre. I saken uttalte Høyesterett at EMK art. 10 har en "særskilde slagkraft" når vi er innenfor samfunnsdebatten. Når det gjelder publikasjonene i sin helhet, må dette anses å være tilfellet. Det er imidlertid mer usikkert når publikasjonene vurderes konkret, hver for seg.

Hertugen anfører at oppslagene innebar en krenkelse av hans privatliv, både hver for seg og i hvert fall når man lete alle oppslagene om han i sammenheng. Når det gjelder bildene av Hertugen, er disse tatt på en svært inngripende måte. Pressen hadde stilt seg i Hertugens hage, og hadde tatt bilder i hans private hjem. Denne metoden å innhente bildene på må anses å være meget inngripende. I tillegg fremstår ikke innholdet i den første nyheten som vesentlig for "hacker-saken". Overskriften var "Hertugen og justisministeren i et romantisk forhold?", og bildene som ble tatt knytter seg primært til Hertugens private sfære fremfor i samfunnets interesse.

Det neste opplysningene som DNN publiserte, knytter seg i større grad til "hacker-saken" og Lines utsagn som senere skulle være gjenstand for riksrettstiltale etter Grunnloven § 82. Dette er av vesentlig større offentlig interesse enn bildene som ble tatt av Hertugen i hans private hjem. Selv om publiseringen av informasjonen om at Hertugen og justisministeren var "hemmelig forelsket" er et inngrep i Hertugens privatliv, er dette informasjon av stor offentlig interesse.

Samlet sett vil derfor ikke alle publikasjonene fra DNN krenke Hertugens privatliv. Helt spesifikt vil det være den første publikasjonen som er avgjørende for konklusjonen, nemlig bildene som ble tatt i relasjon til Hertugens forhold til justisministeren.

Delkonklusjonen er at DNN sin publisering om Hertugens romantiske liv ikke kan anses som en "fair balance" mellom pressens rett til å ytre seg, satt opp mot retten til privatliv, jf. EMK art. 8 og 10, jf. Lillo-Stenberg.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at Hertugen sitt privatliv har blitt krenket, jf. strl. § 267.

2. Tvist 2 - Norge og Bajiti

Den andre tvisten står mellom statene Norge og Bajiti.

Hertugen anmeldte den norske stat for overtredelse av VCDR art. 22 (2), 29 siste setning og 30. Det ble vist til at Norge hadde begått et folkerettsbrudd ved å ikke forhindre publisering av informasjon om privatlivet til Hertugen og heller ikke forhindre at det ble tatt og publisert paparazzi-bilder gjennom vinduet i villaen i Parkveien.

Det overordnede spørsmålet er om Norge har begått et folkerettsbrudd overfor Bajiti.

Det følger av VCDR art. 22 (2) at vertstaten har en "special duty" til å fatte "all appropriate steps" for å beskytte "the premises of the mission" mot "any intrusion or damage" og for å forhindre "any disturbance of the peace" eller "impairment of its dignity". Det er på det rene at ambassadørboligen er å anse som "the premises of the mission", jf. VCDR art. 1 litra i)

Det første spørsmålet er om Norge har tatt "all appropriate steps" for å beskytte

ambassadørboligen mot "intrusion" og for å forhindre "any disturbance of the peace", jf. VCDR art. 22 (2).

Ved traktattolkning gir VCLT uttrykk for folkerettslig sedvanrett. Det følger av VCLT art. 31 at ved vurderingen av traktater må det tas utgangspunkt i den ordinære forståelsen av konvensjonens ordlyd. En naturlig språklig forståelse av "any intrusion" og "any disturbance of the peace", taler for at ambassadørboligen ikke må bli utsatt for noen former for krenkelser overhodet. En slik forståelse tilsier at bilder som blir tatt utenifra inn i boligen, er i strid med VCDR art. 22 (2).

Videre følger det av VCLT art. 31 at ordlyden må leses i sammenheng med bestemmelsen, og i lys av konvensjonens formål. Det følger VCDR art. 22 (1) at ambassadørens bolig er "ukrenkelig". Ukrenkeligheten synes etter (1) å primært sikte seg til vertsstatens adgang til å bryte seg inn i boligen, og at dette ikke må skje uten samtykke fra "the head of the mission".

Hertugen viser også til VCDR art. 30. Det følger av bestemmelsen at en bolig til en diplomat skal nyte den samme "inviolability and protection" som "the premises of the mission". I annet ledd skal hans "property" også nyte den samme ukrenkeligheten. Denne bestemmelsen gir imidlertid ikke noe bedre beskyttelse enn art. 22 (2), som følge av at Hertugens private ambassadørbolig er å anse som "the premises of the mission", jf. art. 1 litra i).

Etter VCLT art. 31 (2) vil konteksten også omfatte fortalen til konvensjonen. Det følger av VCDR sin fortale at alle stater er suverene, og at formålet er å fremme vennlige relasjoner mellom stater. Immuniteten er ikke for å gi individene et ekstra vern, men skal sørge for at diplomatene kan utøve sine diplomatiske funksjoner.

Samlet sett tilsier ordlyden, konteksten og formålet med VCDR, at Norge har en aktiv plikt til å både sørge for at diplomatene som blir sendt til landet blir respektert og at deres rettigheter er ivaretatt, men også sørge for at ambassaden og ambassadørens bolig også nyter et særskilt vern. Utenriksdepartementets anførsel om at spørsmålet om krenkelsen av Hertugens privatliv utelukkende måtte være mellom ham og DNN, kan dermed ikke føre frem.

Norges sikringsplikt kommer til uttrykk i Grunnloven § 92, og i EMK art. 1. Bestemmelsene gir uttrykk for at den norske stat har en aktiv plikt til å sikre menneskerettighetene.

Etter EMK art. 1 skal alle statene "sikre enhver" innen sin jurisdiksjon de rettigheter og friheter som er fastlagt i del 1 i denne konvensjonen.

En naturlig språklig forståelse av «sikre», tilsier at staten skal iverksette aktive tiltak for å sikre oppfyllelse av menneskerettighetene. Ordlyden synes å trekke vidt, men det er uklart hvordan sikringsplikten skal anvendes konkret i den foreliggende sak. Omfanget av denne plikten kommer i større grad til uttrykk i EMDs praksis.

I *Osman v. UK* (1998) hadde en britisk lærer utviklet en besettelse overfor en elev. Dette ledet til at elevens far ble drept. Spørsmålet for domstolen var om staten etter EMK hadde en positiv plikt til å beskytte gutten etter EMK art. 2. Saken kan likevel sies å være relevant i vår sak, på bakgrunn av at flere av vilkårene som domstolen trekker frem har et mer generelt anvendelsesområde i saker når en stat har en plikt til å beskytte et individ ved å hindre at en risiko materialiserer seg.

Det er særlig vilkåret om at myndigheten på det aktuelle tidspunktet "visste eller burde ha

visst" at det forelå en «reell og øyeblikkelig risiko», og om myndighetene hadde unnlatt å iverksette rimelige tiltak for å unngå slik risiko som er relevante i vår sak. Disse kriteriene ble for øvrig også fulgt opp i *Dordevic v. Croatia* (2012) som gjaldt statens positive forpliktelser etter art. 3, jf. avs. 139.

Problemstillingen er om den norske stat "visste eller burde ha visst" at det forelå en "reell og øyeblikkelig risiko" om at DNN skulle ta bilder av Hertugen gjennom vinduet hans i villaen i Parkveien, jf. Osman-saken.

For å illustrere omfanget av sikringsplikten kan vi se hen til *Osmanoglu v. Tyrkia* (2008). I saken hadde klagerens sønn blitt bortført. I stede for å iverksette tilstrekkelige tiltak, forholdt myndighetene seg fullstendig og uforståelig passive. I vår sak er det imidlertid ingen holdepunkter som tilsier at myndighetene visste eller burde ha visst at det forelå en slik risiko. Myndighetene var klar over at Hertugen potensielt kunne blitt utsatt, som følge av at Bajiti var en sentral aktør i "hacker-saken". Dette er imidlertid neppe tilstrekkelig for å konstatere at myndighetene visste at Hertugen kunne bli utsatt for en krenkelse av art. 8.

Delkonklusjonen er at den norske stat ikke "visste eller burde ha visst" at det forelå en "reell og øyeblikkelig risiko" om at DNN skulle ta bilder av Hertugen gjennom vinduet hans i villaen i Parkveien, jf. Osman-saken.

Det blir videre anført at Norge begikk et folkerettsbrudd ved å ikke forhindre publiseringen av informasjon om privatlivet til Hertugen. Norge hevder på sin side de uansett ikke hadde kunne stanse publiseringen dersom de hadde fått kjennskap til dette på forhånd, og viser til Grunnloven § 100 (4).

I VCDR art. 29 siste setning heter det at vertsstaten skal behandle en diplomat med respekt og skal ta "all appropriate steps" for å forhindre et angrep på hans "person, freedom or dignity".

Det neste spørsmålet er om Norge har tatt "all appropriate steps" for å beskytte Hertugen mot et angrep på hans "person, freedom or dignity", jf. VCDR art. 29 siste setning.

En naturlig språklig forståelse "all appropriate steps", tilsier at statene selv skal foreta en konkret vurdering for å fatte hensiktsmessige tiltak for å sikre diplomaters rettigheter etter art. 29 siste setning. Ordlyden trekker i retning av at vertsstaten har en omfattende og vidtrekkende plikt til å sørge for at diplomater skal behandles på en forstandig måte. Ordlyden må også tolkes i lys av konteksten den er fremsatt på, nemlig at "a person of a diplomatic agent", ikke skal være utsatt for "arrest or detention".

Dette harmoniserer for øvrig også med formålet med diplomater etter art. 3, som skal være representanter for senderstaten. Det vil være vanskeligere å iverksette vennlige relasjoner dersom diplomaten ble utsatt for krenkelser i vertsstaten. Denne plikten strekker seg imidlertid ikke til det uendelige. Ordlyden i seg selv legger opp til at statene selv må foreta en konkret vurdering.

I Norge står ytringsfriheten sterkt, og ordlyden i Grunnloven § 100 (4) tilsier at det eksisterer to muligheter for forhåndssensur, og at alt utenom disse to er ulovlig. Det er bare tillatt med «forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler» for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning, gjennomført ved blant annet aldersgrenser på spill, filmer og lignende. Videre er det tillatt med brevsensur på anstalter. Vilkåret omfavner ikke bare fengsel, men også andre offentlig institusjoner, som barnevern, psykisk helsevern osv.

Det er også en særegen form for inngrep i ytringsfriheten er bruk av midlertidige forføyninger

mot ytringer, jf. Rt. 2007 s. 404. I 2005 ble en NRK Brennpunkt-dokumentar om politiets etterforskningsmetoder i en pågående straffesak (NOKAS-saken) forsøkt stoppet gjennom midlertidig forføyning. Begrunnelsen var hensynet til en politikilde som ble identifisert i dokumentaren. Høyesterett fastslo at verken Grunnloven § 100 fjerde ledd eller EMK artikkel 10 var til hinder for at midlertidige forføyninger etter tvangsfullbyrdelsesloven i særlige tilfeller kunne brukes for å stanse ytringer.

Problemstillingen er om dette er om å sikre Hertugen mot en krenkelse av hans privatliv er et "særlig tilfelle" som kan gi adgang til å forhåndssensurere, jf. Rt. 2007 s. 404.

I Brennpunkt-saken uttalte Høyesterett at kringkastingen medføre en "reell fare for liv og helse for den aktuelle kilden", men at dette kunne avverges på andre måter, som for eksempel gjennom politibeskyttelse. Dette trekker i retning av at det skal en meget høy terskel til for at et "særlig tilfelle" kan påberopes.

I vår sak er det neppe tilstrekkelig at Hertugen er en diplomat for å konstatere at det foreligger et "særlig tilfelle", særlig når forholdet er sett i sammenheng med faktum i Brennpunkt-saken. Ettersom det ikke foreligger noen holdepunkter for at staten hadde kjennskap til publiseringen før den fant sted, og fordi forhåndssensur uansett ikke hadde tillat staten å stoppe innleggene, vil ikke staten ha brutt sine plikter etter VCDR art. 29 siste setning.

Delkonklusjonen er at vi ikke står overfor et "særlig tilfelle" som gir staten adgang til å forhåndssensurere, jf. Rt. 2007 s. 404.

Konklusjonen på spørsmålet er at Norge har tatt "all appropriate steps" for å beskytte Hertugen mot et angrep på hans "person, freedom or dignity", jf. VCDR art. 29 siste setning.

Konklusjonen på hovedspørsmålet er at Norge ikke har begått et folkerettsbrudd.

3. Riksrettstalten

Det følger av Grunnloven § 86 at riksretten dømmer i de saker som Stortinget anlegger mot statsrådet, Høyesterett eller Stortingets medlemmer for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine "konstitusjonelle plikter". Når man snakker om statsrådets "konstitusjonelle plikter" sikter man normalt til brudd på opplysningsplikten, plikt til å søke avskjed m.v.

Det første spørsmålet er om Line har brutt opplysningsplikten sin, jf. Grl. § 82.

Det følger av § 82 første punktum at regjeringen har en plikt til å meddele Stortinget alle de opplysninger som er «nødvendige» for behandling av de saker den fremlegger. I annet punktum heter det at intet medlem av statsrådet må fremlegge «uriktige» eller «villedende» opplysninger for Stortinget eller dets organer.

Det er må altså skilles klart mellom første og annet punktum. Første punktum oppstiller en aktiv plikt til å fremlegge opplysninger, mens annet punktum oppstiller i utgangspunktet bare et forbud mot å gi uriktige eller villedende opplysninger.

I vår sak knytter bruddet på opplysningsplikten seg til en forklaring Line ga under en

spørretime i Stortinget den 11. mai. Slik faktum her ligger an, vil være hensiktsmessig å vurdere om Line har brutt opplysningsplikten ved å gi "uriktige" opplysninger til Stortinget etter § 82 annet punktum.

Problemstillingen er om Line har gitt "uriktige" opplysninger i Stortingets spørretime den 11. mai, jf. Grl. § 82.

En naturlig språklig forståelse av "uriktig", tilsier at opplysningen ikke stemmer med den underliggende realitet. Begrepet må sies å knytte til til noe er "sant" eller "korrekt". I forarbeidene er det lagt til grunn at mindre feil, unøyaktigheter, forsnakkelser og likende i denne sammenheng ikke må anses som et brudd på opplysningsplikten, jf. Dok. nr. 14 (2002-2003) s. 41.

Det følger videre av forarbeidene at opplysningsplikten, som en konstitusjonell forpliktelse, bør begrenses til de mest klanderverdige forholdene, jf. Dok. nr. 19 (2003-2004) s. 15. Den mest alvorlige konsekvensen av brudd på § 82 vil være riksrett, jf. ansvarlighetsloven § 9. Dette trekker i retning av at det må oppstilles en temmelig høy terskel for brudd på § 82.

Tolkningen må også ses i lys av den parlamentariske funksjonen, som tilsier at selv om det ikke foreligger noe brudd på § 82, kan også mindre graverende former for opplysningssvikt medføre kritikk, og i ytterste konsekvens mistillitsvedtak. Dette poenget kommer også til uttrykk i Dok. nr. 19 (2003-2004) s. 15. Behovet for parlamentarisk kontroll kan altså ivaretas uten en allfor streng tolkning av § 82.

I vår sak anfører Line at hun aldri hadde sagt noe feil i Stortinget, og at hun bare hadde uttalt seg litt upresist om tidspunktet for når hun hadde tatt opp hacker-saken med Hertugen. Det var uansett uten betydning, siden hun uansett hadde snakket med han. I spørretimen hadde Line konkret uttalt at Bajitis ambassadør var innkalt på teppe den 30. mars, mens DNN hadde fått kilder som kunne vise til at dette ikke var tilfellet før den 1. april. Hvis vi legger til grunn at informasjonen fra DNN er sikkert, vil det være klart at utsagnet til Line var "uriktig" på det tidspunktet det ble fremmet den 30 mars. Dette trekker i retning av at opplysningsplikten er brutt.

Det kan, på en annen side, fremmes et argument for at det i vår sak er tale om en svært liten feil. Det konkrete spriket er på to dager. Selv om uttalelsen isolert sett må anses for å være "uriktig", må feilen anses som liten. Det kan trekkes linjer til selve formålet med opplysningsplikten, som er å gi Stortinget tilstrekkelig grunnlag for å fatte avgjørelser på, ikke nødvendigvis for å sanksjonere alle upresise talehandlinger fra statsrådene. I lys av den svært høye terskelen som er oppstilt i tolkningen, vil den aktuelle upresisheten vedrørende datoen i spørretimen neppe være tilstrekkelig for å konstatere brudd på opplysningsplikten, jf. § 82.

Videre anfører Line at hennes romantiske forhold til hertugen var et privat anliggende som hun ikke hadde plikt til å svare på i Stortinget, og at hennes uttalelser den 11. mai falt utenfor det som reguleres av Grunnloven § 82. Det foreligger ikke noe grunnlag for å konstatere at visse opplysninger, som private opplysninger, er unnlatt fra kravet om riktighet etter annet punktum.

I vår sak har Line valgt å svare på spørsmålet, selv om Stortingspresidenten ga klar beskjed om at spørsmål om statsrådets privatliv ikke hørte hjemme i Stortingssalen. Når Line faktisk valgte å besvare spørsmålet, må annet punktum komme til anvendelse. Line sin anførsel om at uttalelsen falt utenfor § 82 kan derfor ikke føre frem.

I dette tilfellet er det ikke tale om en liten feil, men en klar løgn. Ifølge faktum uttalte Line den 11. mai at hun aldri hadde "hatt et forhold til den hertugen". Det fremgår imidlertid av SMS-ene

fra mars 2022 at hun var "veldig hemmelig forelsket". På dette tidspunktet hadde imidlertid ikke politiet gått ut med informasjon om at etterforskningssporene pekte i retning av at hackerangrepet kom fra Bajiti. Denne informasjonen kom først til dagen den 23. mars.

I likhet med den ovennevnte drøftelsen, er det strengt tatt tale om en "uriktig" opplysning. Hun skulle neppe ha besvart spørsmålet om hennes privatliv. Når hun imidlertid først valgte å gjøre det, må § 82 annet punktum vurderes. Reelle hensyn taler for at en statsråd kan forsnakke seg når vedkommende blir spurt et svært personlig spørsmål, og at dette ikke automatisk kan føre til et brudd på opplysningsplikten. Denne forståelsen harmoniserer for øvrig godt med forarbeidene. Line har utvilsomt gjort noe kritikkverdig, men i lys av den høye terskelen som er oppstilt i tolkning, må uttalelsen anses å falle utenfor "de mest klanderverdige forholdene".

Delkonklusjonen er dermed at selv om Line har gitt "uriktige" opplysninger i Stortingets spørretime den 11. mai, er ikke opplysningsplikten brutt saken ikke er å regne som "de mest klanderverdige forholdene", jf. Grl. § 82.

Line anfører at riksrettstiltalen er ugyldig, fordi Fatima selv var så involvert i saken på flere måter at hun måtte anses som inhabil, og dermed uten stemmerett under Stortingets behandling av riksrettstiltalen.

Det neste spørsmålet er om riksrettstiltalen er ugyldig som følge av at Fatima er å anse som inhabil.

Når det gjelder habilitetsspørsmålet er det ingen habilitetsregler i hverken Grunnloven eller ansvarlighetsloven. Det er heller ikke diskutert i forarbeidene. Den konkrete vurderingen vil dermed måtte ta utgangspunkt i et ulovfestet grunnlag.

Det følger av faktum at e-post korrespondansen mellom Fatima og Line ble publisert av DNN etter at informasjonen hadde blitt lekket. Det er uklart hvem som var kilden til lekkasjen, som følge av at DNN nektet å oppgi den aktuelle kilden. Slik faktum her ligger an, kan det være Fatima selv, men det kan også være hackergruppen. Uavhengig av om Fatima var involvert i saken eller ei, har hun en konstitusjonell plikt til å ta stilling til riksrettstiltalspørsmålet. Reelle hensyn taler for at Fatima, som en folkevalgt representant, har en demokratisk plikt til å stemme over forslag på vegne av det norske folk.

En analogi som det er mulig å trekke fra forarbeidene som muligens kan støtte dette synet, er at medlemmer i protokollkomiteen som forbereder saker om riksrettsansvar, muligens etter omstendighetene kan bli inhabile som dommere i Riksretten, jf. Dok. nr. 14 (2002-2003) s. 97. Det kan følgelig stilles spørsmål om habilitet hvis tilfellet hadde vært at Fatima skulle vært dommer i saken, men dette er ikke tilfellet. Hun skal kun stemme over tillatelsen. Dette trekkes i retning av at Fatima ikke er å anse som inhabil, og kan stemme som den folkevalgte representanten som hun er.

Konklusjonen på det andre spørsmålet er at riksrettstiltalen ikke er ugyldig som følge av at Fatima ikke er inhabil.

Ord: 4308